

Landskap: Östra Blekinge

Härad: Östra

Socken: Åganom

Uppteckningsår: 1931

Upptecknat av: P. G. Rethman

Adress: Gyllhärda Holmsjö

Berättat av: Per Gammesson

Född år 1859 i Granemåla

1

Uppteckningen rör sig om religiösa emnen, och spårens räte
 Hvar är det med själ och anda? och vad är skilnaden?
 Ja så det är en fråga som många har ställt till mig un-
 der min vandring till att förhannatt ordett bland
 de okunniga människorna under min värdshusetid!
 svarett blev icke vidhängadt, av den ärevärde och
 allvarlige mannen som hade besökt många på sin
 spåm och lödskädd, Per Gammesson var en så av våra
 förfäder, en hjälpetor, som uti våra dagar kallas reseta-
 lare, och många äro de som besöka honom ännu på sin
 ålderdom för att få höra något tröstens ord av den
 gamle hedersgubben och att hans höga ålder, svaren
 blir mörta män bestämda och allvarliga.

Själ och anda?

ANDRE TILLFÖRLITLIGT

syälen och anden är stor skillnad på, ty syälen är blott
dett och har sin plats ynnan alla ådror uti hela männi-
skorappen, och tillhörar dät dödliga och färgängliga or-
ganett, och som vi vet och loar skall förintas uti gra-
ven, för att på yttersta dagen skall åter uppstå uti
en ny och färgängligad männishorapp som samt
med den odödliga anden skall förlenas och sedermera
skall leva uti evig tid och alldrig mer undergå någon
förändring, de andra männishorad uti fördämelsen och
de goda uti dät eviga paradiset, där kristus själ
skall vara deras sol och månong.

anden! yoka dät är något helt annat, dät är guds egendom
vi veta ju att gud uti skapelsen inbläst en levande
ande uti den stela männishorappen, gud gav alltra männi-
shan en del, en livsgnista av sitt heliga och eviga vä-
sen, och denna lilla andevärelse är männishans liv och
han räknas såsom ett län av guds eviga väsen.

och är alltså dät odödliga uti människokroppen och har
 sitt sätt eller sin upphälsort uti människans hjärta, och
 vid dät att gud inbläst sin heliga ande som blev mä-
 nishans livskraft och vid dät att lämna guds eviga livs-
 ande fram uti beväring med hjärtat som är människans
 livskraft och satte blodomsläppet uti rörelse så var
 ju dätta en levande själ, alltså förstår vi att dät
 en stor skillnad mellan själ och ande, och kommer till
 dät resultatet att anden är dät eviga och odödliga,
 och själen dör med kroppen och undergår förvandling gemen-
 samt, läs ordet och betrakta dät rätt, vi kommer vi nog
 till ett gott resultat, och förstår alltså dän odödliga
 och eviga andekraften, för si guds ord utvisar tydlighet
 att själen är blodett, och anden är guds levande ande,
 andedräkten är en annan sak, som uppkommer genom
 människans livskraft och har sin härkomst från
 hjärtat och lungorna, när hjärtat upphör att arbeta

21. Är det allmän folktro, att själen finnes i blodet och anden i

hjärtat eller är det endast Eder sagesmans åsikt ?

3 B.

Ja det är helt naturligt att detta har varit våra för-
fäders starka tro på att själ och anda icke äro det
samma, d. v. s. att vi talar här om de förfäder som levde
under en religiös tro, såm som lärte sin bibel
flitigt och gav noga acht därpå hade de nog goda
grunder att bygga på uti sin tro, ty man finner
på iakttagliga ställen uti bibeln som påvisar att
själ och anda icke äro ett och samma, ett exempel
endast, han: "Kristus" skall återvända själ och anda
många och len, o. s. v. med många fler exempel öfver
själen och anden uti två skilda egenskaper,
jag skall icke närmare ingå på detta svar ett här,
när skall återkomma vid ett tillfälle då jag
tar den kristliga frågan under behandling
som är upptäckt uti eder frågebok,

ANDRE TILLFÖRLITLIGT

oh följaktligen upphör andedräkten och människan är
död, och den levande och odödlige guds ande avlämnar sig
från den jordiska byddan, ty dät är guds egen äganderätt.
Var tar då själen vägen då dän lemnar kroppen?
ja, säg dät! Den saken får vi lemna obesvarad så länge
dät står uti härrans hand, dät finnes många delade
avsichter uti denna riktiga frågan, dät fins män-
ga som har spott mig om dät under min värksamhets-
tid, män dät är en sak som jag icke vill inlåta mig
uti, en! det vill säga, en del prästar talar om att en obot-
färdig ande far till fördämlen då dän lemnar kroppen
män dätta man icke bestärmas, och sy kallar för jag dät,
si gud är en rättvis gud, icke man kan då ge en
människa andra från världen begärrer och till dommedag
och sedan fortätta till evig tid, och de som lever när
han hamnar och skall hålla domslut, har ju avgitt allt
dätta straff; dätta vill jag råna på vad står rättvisan.

nej! så illa tror jag intet vår gud om, o nej! dät finnes
 nog en annan plats som de odödliga andarna förvaras
 uti till dommedag enligt min tro. vi har ju ett tredje
 rike som kallas hades. var dät är beläget är för oss
 människor lika förbargat som var hemmet och hälvet
 är beläget, och dät är någonting som vi människor inte
 ds bör grava uti, mån min tro är dän att alla människo-
 andarna både onda och goda förvaras på samma plats
 till dommedag, och vävar där såsom den varelse som ingen
 känslförmåga eller något vetande förmåga har,
 men dät kan jag bestämt säga att mellan syäl, anda,
 och andedräkt har endast dän dän berättelsen med
 varandra och samverka uti människokroppen så länge
 människan lever, annars är dät stor skillnad mellan
 dessa tre ting, och häruti är dät dän odödliga anden
 som är av gud ingiver som är dät riktigt av allt,
 icke skall anden blöta enbart, för människokroppen syndar. Slutar vår
 räkman med,

Vad hammar kraft eller maktifrån om jag får fråga?
 Jaha dåt här var och en människa veta att kraften eller
 vad man kallar förmåga dåt hammar fast och främst
 från gud som uppehåller människan med kärlek och kraf-
 tar heter dåt ju uti ordett, män så veta vi och här att
 där kroppliga kraften hammar ifrån matiten eller
 dåt dagliga brödet genom guds välsignelse, män ger
 inte gud människan ett dagligt tillhåll av sin sto-
 ra nåd och kraft så vad ju människan om intet
 på en ganska kort tid, då jäfve intet de nödtagliga
 kräverna som människan dagligen använder för kropp-
 sers uppehälle, anden måste också ha någonting, och dåt
 måste uti första hand hämtas från dåt heliga ordett,
 dåt är den lödliga kroppen som har kraft vilken
 består uti näringsystemet så länge människan är
 frisk och stark, och förmår förtära födoavaran så
 består ju kraften uti kroppen, män då sjukdom hammar,

hammar och lamslår den dödliga människan då färdminnar
kraften. från människan, men makten sitter kvar så länge
och anden hållar sig kvar uti människokroppen, ty mack-
ten hammar ifrån gud, här fins många lärda män som
har implantat stora kranthapar uti anden, svar har de
fått sina kranthapar och mackht ifrån om inte ifrån
gud som är all vetenskapsens och kranstens fader och
härre, här har vi makten och denne mackht har vår
härre givett sådana lärda män, samt oss alla människor
mer och mindre allt efter deras färdmaga, ja dessa lär-
da människor helt anhellet samarbetar med gud genom
dän mackht och färdmaga kan givett dän oavkitt
vilken väg de än går under sina studier, för så
alla kall ja dän studerande banan är bavligen
och nötligen för människorna och tjänar till deras
dagliga välfärd, och har dessa människor fått sina
kranthapar och mackht ifrån gud efter färdmaga och mackht.

våra förfäder har haft en hel annan ansicht om jag
 på dätta sätt för yttra mig om deras tro, de förstod icke
 dessa människor. De trodde att endast prästen och läroren
 var de rättinnade människorna genom sina studiar
 män de förstod inte att en lärman även var en
 man som hade ett härrans uppdrag och skäfte på
 dän tyänt och dän macht som honom tilldeladt var
 utaf gud, och även hans ande samarbetade med gud
 uti dätta jordiska för rättvisans skuld och människor-
 nas egen välfärd, jag behövar knappast gå vid-
 lättigare häruti, för vi var och en människa uti våra
 dagar veta mer än väl att alla sådana uppdrag äro
 ett andans värk och hamnar ifrån gud, män dätta
 hande icke våra förfäder fatta eller förstå under
 dän hedniska tiden hur mycket man ville plag-
 ga och predika för däm, ty de trodde mera på skroth
 och troldom, än då man talade sanningen för däm.

slapphet och viltpa? ja dät kan nog förklarar på
 många sätt, många människor slapphet beskriv uti isethet
 och lidenöydheth, anners hammar den farligaste slappheten
 genom vissa onödiga och syndiga företag som människor
 utför för nöje och lustens skold, och särskilt under on-
 ga är då nervsystemet icke kommit till någon stag-
 nasyon, och dätta är dän farligaste slapphet som man
 kan råka ut för och har från ungdomens tid varit
 ohälsig, dät är sådana människor som man håller
 modigtulna och stolta, ja dätta kan ju vara nog taladt
 om den saken, man förstår min mening hoppas jag,
 dät fins och många andra sortars modigtulna
 människor som blivit dät genom naturliga sjuk-
 dommar men si dät är ju oönskvärdigt ty dät är
 nägatt som Herren Gud lägger däm på, och dät kan
 lända däm till nöta för dät andeliga livet, man kan
 även få bet för denna slapphet, men icke för dän föregående. —

Shakespeare
öfver
Agerum 1851

1851 P. G. Pettersen
Ber. P. Samnäs
20. 1859

80

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3190
Nimiskens
Skugga.
10

MINORE TILLFÖRLITLIGT

Hur kunde dät händ att en mäniska förlorade sin
shogga? eller gick med två shoggor och var ensam?
Jaha det var en ledam fröja att bemära, och däm richtig-
het vill jag icke bekräfta, män efter våra förfäders
sagnar så var dät någon ting hemst med uti yörnin-
gen härvidlag, och dät var att en sådan mäniska
hade på ett eller annatt sätt muritt bant sig och
spälv på egen hand förlorat sig. ovardig gud's
nåd och hans barmhärtighet och yälv för både tid
och evighet, och gott sig där ilback i värld med både
bragg späl och ande, eller helt änkelt sätt sig till
dän liden, en sådan gick tidtals utan shoggor om
solen lyfte alldrig så starkt, och tidtals visade dät
sig två shoggor sam efter två män om dät dock
var mulett och mäkt vädar, här var di två uti
sällskap, rätt om personen var ensam dät var hans kuslbände
och härre saten sam yarde sin tyänare sällskap.

se sid. 103, 9,

MINDRE TILLFÖRLITLIGT

22. Varför visade sig en person, som försvurit sig till den onde,
utan skugga? Våra förfäder gjorde gällande att då en

pärsan gick fram och avlade fälsk ed vid domstol eller
annorstädes, villkett man hållar svärja bort sig,
blev han endast en mark ystall skälv för gud
och såsom en pärsanlig skugga uti egen ystall, och
födden blev då att han blev stark skugga uti
dät starkaste solken för att då allsmäktige
skulle låta mänishanna se hur värde låg en Gidan
pärsan var för både gud och mänishar, yensom dät
stora bratt han hade gjort med att avskärja sig
från gud och allt vad heligt var, dätta var synd
mot den heliga anda som alldrig han eller skall
förlåtas, då våra förfäder gick se en sådan mä-
nistha utan skugga då tog man avsky för den
och visste att dät var en ond anda uti den som iske
var värd så mycket som skuggan på marken efter honom,

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av: *Karl Wast för två år sedan* ^{10 c.}

Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör sig om en bortsvuren hval utan skugga
 ja si då va en i våra trakter som kom te tingutt för
 att han hade släppte ihål en, i då di int hade vettnu noh
 ja han fick han svärja sig fri i då god han, män
 för dän dan fick han allori nan skugga av say
 män han ble som en skugga själva i alldeles
 tarmade batt, han hade noh välla hatt skugga
 av say män si då va fätäyett för han för si vår
 hörde skall visa för folkett att han va dän
 sköldia i att han va nu sålda te satan för
 bi ti i evighet, i int va då si länne han levede
 ätte dän, för si han helt tarmades batt, för si han
 va sålda te dän lede, i vurett say fri god i hans själ.

Vad menas med skyddande, eller vällnad?
 ja så dät är ju något som är skilda egenskaper, så dät är
 så att var och en människa har en skyddande som är
 av god sän till var och en människa som följär
 däm under hela deras livstid från vaggan och till
 graven, och vare icke denna härrans ängel med,
 var och en levande människa så skulle man icke
 länge få leva på jorden, för så dät är så att även
 den lede passar sig och ställer fram en sådan vakt
 för att följa människan under sin jordiska vand-
 ring, först att denne har icke någon macht över
 människan så länge man står fast uti sitt dö-
 pelsförband, d. v. s. för än man icke kommit till
 tolv års ålder har man icke syndat med vett
 och rätta, d. v. s. ett sådant barn under denna ål-
 der har icke syndat uppsättligt, och följaktligen har
 icke den onde under någon macht över ett tolv års barn. —

SINDRE TILFÖRITLIGT

och nu var dät så att så länge man icke hade fallit
 uti självtändiga och uppenbara syndar så hölt sig självs-
 anden närmast intill människan och den onde anden
 för attja hålla sig ifrån på avstånd, ty där har icke
 makt till att hamna allt förrän, för där gode anden
 tar människan under vård och försvar, till däm att
 man inträdar på brättets bana och syndar fräckt
 med vett och selya, när man dät gör så då drar den
 gode anden sig tillbaka, och den onde anden trädar
 fram och intar den gode andens plats, ja de absolut bytte
 platser, först att där gode anden intog sin frånvarande
 plats sorgande och gråtande övar den människans avfall
 från gud, män den onde anden därimot jublade över
 sin vinst, män så dät är ju så att den gode anden
 lemnade icke människan ändå för sig själv och åt
 sitt äde, där berättar fortfarande sin vård och
 beskydd för människan så länge gud låter henne leva.

för si fingo dän ande anden löfte till begagna sin bröft
 äva en usel människa. ja då skulle han snart förgöra
 hänne, ty han annar icke någon levande varelse på fen-
 na friid och ra på yarden, för si om han fick begagna
 sin vrede äva gud värk här på yarden, så skulle han
 icke låta ett gäddgäddpar stå rätt upp och ned, så pass
 avansynen är han, mot allt som hävar gud vår skapare
 till, män nu lever vi uti dän gada tron att vår härre
 låter honom icke bramma om allt förmåna, och själv har
 han ingen makt övar människorna, utan dän vordar
 honom given utav gud, som är en härre även övar ho-
 nom. Ty gävalent makt är en gång bruten av honom
 som omberänyde frälsningsvärmet, nämligen yerus hrestus,
 och alltså har han ingen makt övar andra än sådana
 människor som hästar sig in uti hans tjänst, och uträtta
 hans onda gärningar för att göra sig själv och sina
 mädmänningar ont och skadligt, för både tid och ewighet.

denne onde ande är dån onda och syndiga människans
vällnad, dvs. att då dånna ande anden får så pass makt
öfver en stor mydane, så kan dån också få makt att visa
sig för andra pårsanar, hur han visar sig! ja dät är nog
uti olika gestalt, män vad man kallar vällnad, dät är
när han visar sig såsom pårsanen själv i friga är,
till utseendett, och dätta händer ofta under pårsanens
livstid, lika som efter hans död, män våra förfäders
säger och tro var där att då deras vällnad visade sig
för andra människor, då var man viss på dät att dån
pårsan hade icke långt igån av sin livstid, ett ganska
stort bevis på, är dät då en människas vällnad visar
sig, så vet man såhört viss andas barn dån är, och
naturligtvis är en sådan förtrogen med satar och
utlös hans värn och hans gärningar följar honom
efter, och följaktligen har en sådan pårsan sin län
att vänta en gång på dammedag för sin trogna tjänst. —

Blekinge
Östra

Aug. 1831

Nybyggd 1859
1808 av J. G. Gommersson

85

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3190

15

ANDRE TILFÖRLITLIGT

män så får vi komma till ett annat resultat med
dän vällnad eller dobelgångare som alla människor
har med sig vart man än befinner sig, dät är vad
vi nyss har talat om, nämligen skyddängel, som
följer oss från födslen till döden, och går under samma
utseende, som barnett, ynglingen, och äldersmänniskan
till dödsbudett kommer, är dät då så att dät är en
god och troende försen som dör beatt, då yör dänna
goda skyddande välskap med människorna till dät
avisa, dör ingen människa har reda på vad dänna plats
är belägen, ja si en sådan god och troende människas
vällnad visar sig allörig för andra människor, män
väl får dän försen som själv har dän till följelsa-
gare, dätta har verkligen trätt i dagen och särskilt
vid en god och troende försens sjuklägar, för att
stärka och trösta dän döende med att guds gode
ande står honom till buds i dödsminuten,

Frågor

86

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3190.
Begravnings.

16

Huru behandlades kroppen efter trögen avliden påsman?
Ja jag skulle icke inlåta mig uti dessa frågor, men vad
som fästogs härmed var de vanliga serimoniar som
våra förfäder för sed hade, nämligen dät att man
hlädde limrammet med grönt säm med enar och
granar av smärre beskaffenhet, och hlädde likett uti
sin vita shoud som vanligt var, och de sedvanliga
bröllapparsedlaorna om de varitt gifta, och några så-
dana fans hvar för ynglingar endast dän åhla lik-
kläden med shypota och snepeduk, och barn i tur och
ordning lika, utom små barn som fick sin dopklädnad
att två yus vid huvudet och ett vid fötterna skulle
brinna på nåttarna dät var en sed som var
påtagligen ett stort tichen som skulle föreställa
de tre påsmanerna uti quddammen villkett tydde
på en tro att man hedrade gud härmed, men gud
fodrar endast andens yus, och icke naturfenomen.

naturligt vis följde man de sedar och bruk som våra
 förfäder alltid hade för sed, att lagga bibel och salmbok
 på brödet på dån avlidne. några andra medel antitade
 man icke, för en person som hade levatt i tron på sin
 frälsare under sin levstid, för en sådan fick icke före-
 komma någon sorts trollslåder eller hedniska företeq.
 man hängde in prästens döchlägar med de vita spar-
 lakan som vanligt var på dån tiden, och yusen hade
 sina sevantliga plattor som förut omnämnt är, de
 vanliga bibelakraner hängdes för fönstarna uti dät
 rum där den döde låg. dät var ju vist icke alla famel-
 yar som var öppna till sådana, men dät var ju ett
 allmänt långbuds, så de gick från stuga och till stuga
 därna fönshänger var vita med en svart tanslered
 svart, samt ett svart kors uti mitten, var man såg
 sådana fönshängda fönstar, förstod man ju att dät
 stod likv därinne uti dät rummet, då läfte man på hatten och nämde
 Jesus namn.